

Situācija Liepājā un tās apkārtnē 1905. gada revolūcijas priekšvakarā¹

The Situation in Liepāja and its Surroundings on the Eve of the Revolution of 1905

Aleksejs Kriška, *Mg. hist.*

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte

Aspazijas bulvāris 5, Rīga, LV-1050

E-pasts: aleksejs.krs@gmail.com

Rakstā analizēta situācija Liepājā un tās apkārtnē 1905. gada revolūcijas priekšvakarā. Pētījums sniedz Liepājas pilsētas sociālekonomisko raksturojumu 19. un 20. gadsimta mijā, tajā arī apskatītas revolucionāro organizāciju aktivitātes un šajā saistībā Krievijas impērijas spēka struktūru veiktie pretdarbības pasākumi. Pētījumā iegūtā informācija palīdz izprast procesus, kas ļāva revolucionārajām organizācijām nostiprināties un vēlāk ar panākumiem darboties Liepājā 1905. gada revolūcijas laikā, kā arī apstākļus, kas liedza spēka struktūrām novērst revolucionārā noskaņojuma pieaugumu līdz 1905. gadam.

Atslēgvārdi: 1905. gads, revolūcija, spēka struktūras, Liepāja, žandarmērija, policija, Krievijas impērija, kontrabanda, propaganda.

The article is dedicated to the security situation in Liepāja and its surroundings on the eve of the Revolution of 1905. The author gives a socioeconomic description of Liepāja at the turn of the 20th century, describes the activities of revolutionary organisations and countermeasures taken by Russian imperial security institutions in the aforementioned time and location. Information gained during the research helps to understand the processes, which allowed revolutionary organizations to gain a firm foothold in Liepāja and operate with success during the Revolution of 1905, as well as circumstances that prevented the security institutions from averting the rise of revolutionary sentiment in the years prior to 1905.

Keywords: 1905, revolution, security institutions, Liepāja, gendarmerie, police, Russian empire, contraband, propaganda.

Kaut arī 19. gadsimta nogalē Krievijas impērijā joprojām aktīvi norisinājās industriālā attīstība, ilgstoši saglabājās vairāki neatrisināti sociālie jautājumi. Tikmēr no Rietumeiropas ielūda socialistiskas

idejas, un šī plūsma pieauga līdz ar Krievijas impērijas emigrantu kopienu nostiprināšanos ārzemēs. Krievijas impērijas rūpnieciskajos un kultūras centros strādnieku un inteliģences vidū tika dibināti pulciņi ar sociālistisku un sociāldemokrātisku ievirzi, kuri vēlāk pārauga lielākās organizācijās. Straujā industrializācija un tai sekojošie sociālie sarežģījumi skāra arī Liepāju, kas tobrīd bija izvirzījies par nozīmīgu eksporta ostu Krievijas impērijas Baltijas jūras piekrastes pašos rietumos. Arī tur veidojās aizliegtas politiskas organizācijas, kuras faktiski līdz ar to izveidi piesaistīja spēka struktūru uzmanību.

Šajā laikā tika pieņemts lēmums ziemeļos no Liepājas izbūvēt Imperatora Aleksandra III kara ostu² (turpmāk – kara osta), kuras aizsardzības nolūkos neilgi pēc tam tika uzsākti arī nocietinājumu sistēmas – Liepājas cietokšņa – būvdarbi. Tādējādi 1905. gada revolūcijas priekšvakarā un arī pašas revolūcijas laikā tur atradās gan flotes, gan sauszemes karaspēka daļas. Taču, neskatoties uz karaspēka klātbūtni un policistu un žandarmu ilgstošu interesi, revolucionārie pulciņi Liepājā turpināja attīstīties un izkopt savas darbības metodes. Līdz ar Krievu-japāņu kara sākšanos un tā nesekmīgo norisi revolucionārais noskaņojums 1904. gadā pieauga līdz iepriekš nepieredzētam līmenim. Atsevišķās karaspēka daļās, tostarp arī Liepājā dislocētājās, auga dumpinieckisms, radot bažas par iespējamem plašākiem nemieriem, kuros kopīgi iesaistītos gan revolucionārās organizācijas, gan sadumpojušies karavīri – scenārijs, uz kuru augstas cerības lika revolucionāri, taču tāds, kurš dažādu iemeslu dēļ nerealizējās.

Tomēr 1905. gada sākumā revolucionāro organizāciju darbība Liepājas žandarmus un policistus pārsteidza ar savu vērienu un agresivitāti – apstākļos, kad spēka struktūras jau gadiem sekoja līdzīgo organizāciju darbībai. Pastāvīgs informācijas trūkums un nespēja adekvāti reaģēt

uz revolucionāru darbībām raksturoja faktiski visu spēka struktūru darbību līdz 1905. gada beigām – 1906. gada sākumam.

Vēsturiskajā literatūrā visplašāk atbildes uz jautājumiem saistībā ar 1905. gada revolūcijas norisēm ne tikai Liepājā, bet arī plašākā kontekstā ir snieguši šo norišu dalībnieki – revolucionāri – vai padomju autori, taču jāatzīst, ka tas ir visai vienpusīgs skatījums uz revolūcijas notikumiem. Kā piemēru var minēt apjomīgās “Latvijas revolucionāro cīnītāju piemiņas grāmatas” 1. sējuma 1.³ un 2.⁴ daļu, kurās, lai gan plaši aprakstīti Latviešu sociāldemokrātiskās strādnieku partijas (LSDSP) biedru biogrāfiskie dati, tomēr bieži sagrozīta dažādu notikumu norise un to dalībnieku skaits, kā arī pārspilēta LSDSP un Krievijas Sociāldemokrātiskās strādnieku partijas sadarbība, nepievēršoties citu revolucionāru organizāciju dalībnieku darbībai. Līdzīgi ir arī ar revolūcijas dalībnieka, vēlākā padomju drošības iestāžu darbinieka Kārļa Landera darbu “1905. gada priekšvakarā”,⁵ kas atsevišķos jautājumos papildina avotos pieejamo informāciju, taču kopumā ir vērtējams kā tendenciozs.

Lielu ieguldījumu dažādu nepatiesību un pārspilējumu atklāšanā un tēmas izpētes veicināšanā ir snieguši Latvijas vēsturnieki Jānis Bērziņš, Līga Lapa un citi pētnieki, kuri kopš Latvijas neatkarības atgūšanas ir veltījuši laiku 1905. gada revolūcijas norišu izpētei, kā arī Krievijas pētnieki, kuru veikums palīdz notikumus mūsdienā Latvijas teritorijā un tādējādi arī Liepājā skatīt plašākā – Krievijas impērijas – kontekstā.

J. Bērziņa rakstu sērijā Latvijas Vēstures Institūta Žurnālā (“Bruņotās sacelšanās problēmas Latvijas pilsētās 1905. gada revolūcijā”,⁶ “Bruņotās sacelšanās problēmas Latvijas pilsētās 1905. gada revolūcijā (1. turpinājums)”,⁷ “Bruņotās sacelšanās problēmas Latvijas pilsētās 1905. gada revolūcijā (nobeigums)”⁸), kā nosaukums liecina, autors sniedz ieskatu bruņotās

sacelšanās īstenošanas problemātikā, pievērsties gan spēka struktūru īstenojamiem drošības pasākumiem, gan revolucionāru darbībai Latvijas pilsētās, ietekmei uz karaspēku u. c. revolūcijas aspektiem. Lai gan rakstos informācija ir sniegta arī par norisēm citās Latvijas pilsētās, visvairāk J. Bērziņš pievērsies notikumiem Rīgā, un tas ir likumsakarīgi, ņemot vērā to, ka Rīga bija revolucionāro organizāciju galvenais organizatoriskais un darbības centrs Latvijas teritorijā. Vērts atzīmēt, ka J. Bērziņš ir arī veicis nozīmīgus pētījumus par Latvijas teritorijā dzīvojošo strādnieku darba un sadzīves apstākļiem,⁹ kas papildina apskatāmā temata kopainu. Ievērojamu sniegumu 1905. gada revolūcijas norises izpētē ir sniegusi arī jau minētā vēsturniece L. Lapa, aprakstot notikumus Rīgā un Latvijas lauku teritorijās. Autores monogrāfija "Kaujinieki un mežabrāļi 1905. gada revolūcijā Latvijā"¹⁰ ir aktuālākais un pēdējos gados apjomīgākais šāda veida darbs par revolūcijas norisi Latvijas teritorijā, kurā iekļauts arī plašs revolūcijas norisēs iesaistīto personu rādītājs.

Attiecībā uz Krievijā publicētajiem darbiem vērts atzīmēt 2002. gadā izdoto rakstu krājumu "Krievijas žandarmi",¹¹ kurā ir apskatīti dažādi Krievijas impērijas žandarmērijas darbības aspekti – politiskā izmeklēšana, darbs ar slepeno aģentūru, kā arī politisko noziegumu izmeklēšanas vēsture Krievijas impērijā kopumā. Ņemot vērā, ka Krievijas impērijas spēka struktūru strukturālie aspekti 1905. gada revolūcijas saistībā Latvijas historiogrāfijā ir apskatīti tikai fragmentāri, šādi darbi palīdz novērst informācijas trūkumus plašākā kontekstā, taču tajos trūkst detalizētas informācijas par lokālām norisēm impērijas reģionos.

Vērtīgs papildinājums priekšstatam par pirmsrevolūcijas laiku Liepājā ir Liepājas muzeja krājuma materiāli, kas attiecas uz revolucionāro Ernesta Rolava un Latviešu sociāldemokrātu savienības (LSS)

darbību – korespondence, pieraksti un dažādu drukas darbu paraugi, kā arī materiāli, kas sniedz informāciju par sociālekonomiskajām pārmaiņām pilsētā.

Ņemot vērā publicētās informācijas trūkumu saistībā ar spēka struktūru darbību Liepājā un Latvijas teritorijā kopumā apskatāmajā laikā, pētījuma izstrādē tika izmantoti Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva materiāli, no kuriem vērts pieminēt fonda "Kurzemes guberņas Žandarmērijas pārvalde (Jelgava, Kurzemes guberņa)"¹² materiālus, kas sniedz informāciju ne tikai par žandarmērijas, bet arī par policijas, karaspēka un slepenās aģentūras darbību. Fondā ir atrodami spēka struktūrām izsūtītie cirkulāri, to savstarpējā korespondence, dažādas atskaites, novērojumi, revolucionāru liecības, notikumu atstāsti u. c. veida informācija.

Informāciju par pilsētas sociālekonomisko stāvokli apskatāmajā laikā sniedz 1897. gada Viskrievijas tautas skaitīšana.¹³ Avots palīdz izprast to, kādu iespaidu uz impērijas pilsētām atstāja industrializācijas procesi 19. gadsimta otrajā pusē. Pētījuma izstrādē tika izmantota arī Kurzemes guberņas Statistikas komitejas 1904. gadā izdotā "Kurzemes guberņas adrešu grāmata".¹⁴ Šis avots sniedz vispārīgu informāciju par valdības un pašvaldības struktūrām, sabiedriskajām organizācijām, baznīcu draudzēm, uzņēmumiem un lauksaimniecībām, infrastruktūru, kā arī par guberņā esošajām karaspēka, policijas un žandarmērijas struktūrām.

Kaut gan iepriekšminētie autori ir snieguši ieguldījumu vispārējā 1905. gada revolūcijas cēloņu un norises analizē, kā arī iesaistīto aktoru izpētē, situācijas attīstībai Liepājā gan revolūcijas laikā, gan tās priekšvakarā pētnieki ir pieskārušies tikai virspusīgi. Tādēļ šis pētījums ir veikts, lai sniegtu ieskatu situācijā Liepājā un tās apkārtnē 1905. gada revolūcijas priekšvakarā, raksturojot revolucionāro organizāciju

darbību un attīstību, kā arī pret šīm organizācijām vērstos spēka struktūru pretpasākumus – tādējādi pilnveidojot pieejamās informācijas kopumu par revolūcijas norisi Latvijas teritorijā. Pētījumā iegūtā informācija sniedz ieskatu arī sistemātiskos Krievijas impērijas spēka struktūru darbības trūkumos un kļūdainos aprēķinos lokālā līmenī, taču pilnvērtīgākai izpratnei šajā saistībā ir vēlams sīkāks ieskats norisēs citviet Krievijas impērijā.

Liepājas sociālekonomiskais raksturojums

Priekšnoteikumi 20. gadsimta sākuma Liepājas sociālekonomiskajam portretam bija radušies jau iepriekšējā gadsimta pēdējā ceturksnī, kad, pateicoties Krievijas impērijas valdības lēmumam pielāgot Liepāju kā ostas pilsētu impērijas labības eksportēšanas vajadzībām, tika uzsākta Liepājas–Romnu dzelzceļa līnijas izbūve un tirdzniecības ostas rekonstrukcija. Dzelzceļa būvdarbi tika uzsākti 1869. gadā, un pilnīga satiksme visas 1313 km garās līnijas garumā tika atklāta 1874. gadā.¹⁵ Liepājas–Romnu dzelzceļa izbūve sakrita ar intensīvo dzelzceļa attīstību šajā laikā mūsdienu Latvijas teritorijā, kā arī Krievijas impērijā kopumā. Vien desmitgadi iepriekš tika atklāta Latvijas teritorijā pirmā ekspluatētā dzelzceļa līnija Rītupe–Daugavpils (1860. gadā), kas bija Sanktpēterburgas–Varšavas dzelzceļa maģistrāles posms. Savukārt gadu vēlāk, 1861. gadā, tika atklāts Rīgas–Daugavpils dzelzceļš.¹⁶ Kopumā 1850. gadā Krievijas impērijas dzelzceļa līniju kopgarums bija 501 km, taču 1904. gadā tas bija sasniedzis jau 59 616 km,¹⁷ ievērojami atvieglojot preču tranzītu, kā arī palielinot impērijas iedzīvotāju mobilitāti.

Pateicoties tam, ka Liepājas–Romnu dzelzceļa izbūve nodrošināja vilcienu

satiksmi uz Liepāju no attālām impērijas gubernām, Liepājas osta 19. gadsimta beigās kļuva par vienu no galvenajiem Krievijas impērijas emigrācijas centriem. Sākotnēji izceļotāju skaits no Liepājas bija neliels, taču ar laiku Krievijas impērijas pilsētās tika nodibinātas ārvalstu kuģniecības uzņēmumu nodaļas un aģentūras, un emigrantu plūsma caur Liepāju pieauga.¹⁸ Tas savukārt bija vēl viens faktors Liepājas ekonomiskās augšupejas veicināšanā. Vērts arī atzīmēt, ka kopumā pēc preču apgrozības 19. gadsimta beigās Liepāja ieņēma ceturto vietu Krievijas impērijas ostu vidū (aiz Odesas, Pēterburgas un Rīgas).¹⁹

Liepājas–Romnu dzelzceļa līnijas izbūve un ar to saistītie tirdzniecības ostas rekonstrukcijas un paplašināšanas darbi nodrošināja arī Liepājas rūpniecisko uzplaukumu. Atvieglotā nepieciešamo izejvielu piegāde, nemitīgie būvniecības darbi pilsētā un tirdzniecības ostā, kā arī kara ostas izbūve nodrošināja labvēlīgus apstākļus kokapstrādes, metālapstrādes un mašīnbūves uzņēmumu attīstībai. Latviešu konversācijas vārdnīcā norādīts, ka 1900. gadā Liepājā bija 32 fabrikas,²⁰ no kurām dažās bija nodarbināti vairāki simti strādnieku. Kā lielākos uzņēmumus 1904. gadā Liepājā var minēt “Vikandera un Larsona” korķa fabriku (500 strādnieki), mašīnbūves un tēraudliešanas rūpnīcu “Vezuvs” (199), mašīnbūves un tēraudliešanas rūpnīcu “Fēnikss” (147), baltmetāla izstrādājumu rūpnīcu “Foļga” (250),²¹ sērskociņu fabriku “Vulkāns” (230), metālapstrādes rūpnīcu “Bekers un Ko” (1322).²²

Pilsētas rūpniecības uzņēmumi galvenokārt koncentrējās tirdzniecības ostas kanāla tuvumā vai arī Jaunliepājā (pilsētas ziemeļu daļa no tirdzniecības kanāla līdz pasažieru dzelzceļa stacijai). Tur 19. gadsimta pēdējās desmitgadēs intensīvi norisinājās dzīvojamo ēku būvniecība pieaugošā pilsētas strādnieku skaita vajadzībām. Mājokļu atrašanās rūpniecības uzņēmumu

tuvumā nodrošināja to, ka arī 20. gadsimta sākumā šī bija pilsētas strādnieku apdzīvotākā daļa.

Vērts minēt, ka 1900. gadā 44% no pilsētas strādniekiem bija nodarbināti metālrūpniecībā, 17% – ķīmiskajā rūpniecībā, 12% – kokrūpniecībā, 10% – pārtikas vielu pagatavošanā.²³ Liels skaits Liepājas iedzīvotāju tika nodarbināts dzelzceļa darbnīcās, tirdzniecības ostā (krāvēji, celtnieki u. c.), un, sākot ar 1890. gadu, arī kara ostas būvniecībā un vēlāk – kara ostas darbnīcās.²⁴ 1904. gadā lielākā daļa darbu kara ostā bija pabeigta, kā arī tur tika ierīkota atsevišķa pasta un telegrāfa nodaļa.²⁵ Tāpat paralēli kara ostas celtniecības darbiem, sākot ar 1895. gadu, norisinājās arī Liepājas cietokšņa būvdarbi.²⁶

Jāatzīmē, ka pēc 1897. gadā veiktās Viskrievijas tautas skaitīšanas datiem, kā Liepājā dzīvojoši tika uzskaitīti 64 489 iedzīvotāji jeb 41,40%²⁷ no visa Kurzemes guberņas pilsētnieku skaita.²⁸ Salīdzinājumam Jelgavā, kas apskatāmajā laikā bija Kurzemes guberņas administratīvais centrs, 1897. gadā tika uzskaitīts 35 131 iedzīvotājs jeb 22,55% no kopējā guberņas pilsētu iedzīvotāju skaita.²⁹

Saskaņā ar Viskrievijas tautas skaitīšanas informāciju tobrīd Liepājā dzīvoja 19 288 (29,9% no pilsētas iedzīvotāju kopskaita) tur dzimušie, 22 822 (35,4%) iebraucēji no citiem Kurzemes guberņas apriņķiem, 20 535 (31,8%) iebraucēji no citām guberņām un 1844 (2,9%) citu valstu piederīgie.³⁰ Straujais iedzīvotāju skaita pieaugums un neproporcionāli lielais iebraucēju skaits ir skaidrojams ar iepriekšminēto pilsētas infrastruktūras un rūpniecības attīstību. Salīdzinājumā ar Rīgu, kur arī bija klātesoši šie faktori, iebraucēju īpatsvars tajā bija ievērojami mazāks (Rīgā dzimušie veidoja 39,8% no pilsētas iedzīvotāju kopskaita).³¹ Tikpat liels iebraucēju īpatsvars kā Liepājā (ap 70%) apskatāmajā laikā bija novērojams vēl tikai galvenajos

Krievijas impērijas centros – Maskavā un Sanktpēterburgā.³² Jāatzīmē, ka, ņemot vērā Liepājas pieaugošo lomu impērijas ārējos sakaros, tur darbojās arī vairāku valstu konsuli – ASV, Portugāles, Austroungārijas, Beļģijas, Nīderlandes, Brazīlijas, Francijas, Vācijas, Dānijas, Itālijas, Lielbritānijas, Grieķijas, Spānijas un kopīgais Zviedrijas un Norvēģijas konsuls.³³

Revolucionāro organizāciju pirmsākumi Liepājā

Iepriekšējā nodaļā raksturotajā situācijā 19. gadsimta pēdējās desmitgadēs ir meklējami arī revolucionārās kustības pirmsākumi Liepājā. Tur, līdzīgi kā Rīgā, Sanktpēterburgā un citās impērijas pilsētās, veidojās nelieli domubiedru – skolnieku, studentu, strādnieku – pulciņi, kuri, spriežot pēc pašu pulciņu dalībnieku atmiņām, 19.–20. gadsimta mijā galvenokārt nodarbojās ar tobrīd aktuālo sociālo, politisko un ekonomisko problēmu apspriešanu.³⁴ Šo pulciņu sapulces tika rīkotas slepus vai likumīgu pasākumu piesegā. Sākot ar 19. gadsimta 90. gadu vidu, pulciņu dalībnieki arvien plašāk aģitēja pilsētas rūpniecības uzņēmumu un ostas strādnieku vidū, kā arī apmeklēja dažādus nesaistītus sabiedriskus pasākumus, izvēršot tajos savu aģitāciju. Aktīvi strādnieku pulciņi pirmsrevolūcijas laikā veidojās jau minētajos lielākajos pilsētas uzņēmumos – “Bekers un Ko”, Vikandera un Larsona rūpnīcā u. c.³⁵

Ņemot vērā cilvēku pastāvīgo plūsmu gan no ārzemēm, gan no citām Krievijas guberņām un impērijas lielajām pilsētām, Liepājas pulciņu dalībniekus iespaidoja kā ārzemju idejas, tā arī idejas, kuras no citām impērijas guberņām Liepājā ievada augstskolu studenti un caurbraucošie emigranti. Jāatceras, ka 20. gadsimta sākumā Krievijas impērijā bija aizliegta jebkāda veida politiskā darbība, un līdz ar to nebija

iespējams uzturēt likumīgas politiskās partijas, tādēļ politiskās organizācijas bija spiestas darboties pagrīdē.³⁶

Runājot par pagrīdes literatūru, pulciņu dalībnieki, tostarp arī Miķelis Valters, atzīmē, ka pārsvarā tā tika ievesta no ārzemēm, mazāk – no Iekškrīevijas.³⁷ Ar laiku revolucionāri nodibināja sakarus ar ārzemju tvaikoņu jūrniekiem, kuri regulāri brauca no Liepājas uz Rietumeiropas ostām³⁸ un ar kuru starpniecību revolucionāri apgādāja pagrīdes kustību ar Rietumeiropā iegūto sociālistisko literatūru. Arī paši Liepājas pulciņu dalībnieki, sākot ar 19. gadsimta pēdējo desmitgadi, aktīvi iesaistījās nelegālās literatūras ievēšanā.³⁹ Ņemot vērā revolucionāro pulciņu ierobežotās spējas un resursus, pagrīdes materiālu izplatīšana sākotnēji bija problemātiska – no Rietumeiropas atvestās ārzemju valodās rakstītās grāmatas, bukleti, pamfleti tika tulkoti, pārakkstot ar roku.⁴⁰ Revolucionāru organizācijām attīstoties ārzemēs, Liepājas revolucionāri sāka saņemt materiālus arī no tām. Piemēram, 1898. gadā Latviešu sociāldemokrāti Londonā izdeva brošūru “Nost ar “jaunajiem””, kurā atspēkoti sociālistiem izteiktie pārmetumi, kā arī skaidrota sociālisma būtība un sociālistu organizāciju mērķi.⁴¹ Tāpat 1899. gadā Klīvlendā, ASV, Liepājas Sociāldemokrātu savienība izdeva no krievu valodas pārtulkotu bukletu “Strādnieku organizāciju nozīme”,⁴² kā arī skrejlapu “Atgādinājums latviešu strādniekiem un strādniecēm”,⁴³ kurā lasītāji tika aicināti gatavoties priekš nākotnē paredzētās bruņotās sacelšanās.

Informācija par to, kad Liepājā tika ierīkotas pirmās pagrīdes tipogrāfijas, ir skopa. Revolūcijas dalībnieks K. Landers min, ka viena šāda tipogrāfija, kas nodarbojās ar pamfletu drukāšanu un izplatīšanu, esot pastāvējusi 1903. gadā kāda zvejnīka mājā.⁴⁴ Zināms, ka spēka struktūras šīs tipogrāfijas aktīvi meklēja, reti gūstot panākumus.

Ieskiecējot to, kā norisinājās nelegālās literatūras ievēšana no ārzemēm, jāatzīmē, ka šādas kontrabandas operācijas bija riskantas un prasīja zināmu iepriekšēju sagatavošanos. Savstarpējā sarakstē revolucionāri sazinājās šifrēti, pārvietojās ar viltotiem dokumentiem, kā arī pēc iespējas mainīja savu ārējo izskatu.⁴⁵ Šajā kontekstā jāizceļ 1903. gada 20. jūnija⁴⁶ Policijas departamenta Sevišķās nodaļas vēstule Kurzemes guberņas Žandarmērijas pārvaldes priekšnieka palīgam Grobiņas apriņķi un Liepājas ostā Aleksandram Mezencevam – tajā minēts, ka Policijas departamenta rīcībā bija nonākusi informācija par Liepājas pasu biroju, kas darbojas revolucionāru, tostarp arī Kijevā esošas organizācijas, vajadzībām.⁴⁷

Veicot pārvadājumus Vācijas impērijas pierobežā, pirms operācijas īstenošanas kontrabandisti izlūkoja maršrūtus apvidū, kā arī izpētīja apkārtnes kartes.⁴⁸ Zināms, ka otrpus robežai kontrabanda tika organizēta Klaipēdā,⁴⁹ no kurienes sūtījumi vēlāk nonāca Palangā vai pierobežas ciemos, un vēlāk tie tika transportēti uz Liepāju vai citām impērijas pilsētām. Kā alternatīva pārvadājumiem no tuvējās Vācijas impērijas teritorijas pa sauszemi bija kontrabandas transportēšana nakts aizsegā pa jūru, izmantojot laivas. Lai gan šāda kontrabandas pārvadāšanas metode tika uzskatīta par ātrāku, tā bija arī riskantāka. Braucot ar laivām naktī, kontrabandisti darbojās faktiski bezorientieru apstākļos. Laikapstākļu pārmaiņas un mānīgas jūras straumes varēja ierobežot laivu kustību, liedzot tām pārvarēt nepieciešamo attālumu noteiktajā laikā. Tā, piemēram, 1904. gada pavasarī krievu tautības kontrabandistu grupu pludmalē pārsteidza kāds karavīrs. Viņu pamanot, kontrabandisti nometa daļu no kravas un bēga, taču vēlāk tika aizturēti kādā netālu esošā īpašumā.⁵⁰

Sadarbība starp revolucionārajām organizācijām kontrabandas jautājumos bija

sarežģīta. Revolucionārs, viens no LSS dibinātājiem, E. Rolavs, kādā vēstulē atzīmēja, ka darbību pierobežā apgrūtināja nesadarbošanās un konkurence ar citām kontrabandistu grupām, un izcēla kādu "tolstojiešu zagļu bandu".⁵¹ Tāpat viņš kritizēja to, ka revolucionāru laikraksti publicēja tendenciozus materiālus, nevis koncentrējās uz konceptuālākām problēmām, kas vienotu visu tautību izcelsmes strādniekus, revolucionārus. E. Rolavs arī minēja, ka revolucionāru organizācijas savstarpēji cīnījās par ietekmi un cilvēkiem, kā arī aģitēja cita pret citu.⁵² Vērts atzīmēt, ka šie kontrabandas tīkli un pazišanās revolūcijas laikā bija noderīgi ne tikai pretlikumīgu drukas materiālu, bet arī apbruņojuma ieviešanā Krievijas impērijas teritorijā.

Zināms, ka 20. gadsimta pirmajos gados arvien vairāk tika izplatīti vietējo organizāciju drukātie materiāli, piemēram, buklets "Militārisms un strādnieku šķira", ko Latviešu sociāldemokrātu grupa Kurzemē 1903. gadā pārtulkoja no krievu valodas.⁵³ Saistībā ar imperatora Nikolaja II (*Nikolaj II Romanov*) vizīti Liepājā 1903. gadā par godu Nikolaja jūras katedrāles iesvētīšanai revolucionāri izplatīja uzsaukumu "Liepājas strādniekiem", kurā imperatora vizīte tika kritizēta par lieku naudas izšķērdību, kā arī Liepājas sociāldemokrātu strādnieku organizācija aicināja Liepājas iedzīvotājus vizītes laikā dziedāt revolucionārās dziesmas.⁵⁴ Revolucionāru propaganda bija izplatīta ne tikai pilsētā, bet arī tai piegulošajā lauku apvidū. Līdzīgus materiālus kā minētos, tikai ar agrāru ievirzi Liepājas apkārtnē izplatīja, piemēram, Latviešu revolucionāro zemnieku pulciņš.⁵⁵

Lai gan historiogrāfijā šajā saistībā pārsvarā tiek apspriesta latviešu revolucionāru darbība, avoti liecina, ka pirmsrevolūcijas gados Liepājā aktīvas bija arī krievu revolucionāru organizācijas, tostarp Krievijas Sociālvolucionāru partija jeb Krievijas

eseri. Piemēram, latviešu revolucionāri galvenokārt savu aģitāciju izvērsa latviešu izcelsmes vai latviski runājošo pilsētas un lauku iedzīvotāju vidū, taču krievu revolucionāru mērķgrupa bija strādnieki – iebraucēji, bet ar Krievu-japāņu kara sākšanos arvien lielākos apjomos propagandas materiāli tika izplatīti arī karavīru vidū. Arī šo organizāciju skrejlapās un brošūrās, līdzīgi kā latviešu revolucionāru izplatītajos materiālos, tika kritizēta monarhija. Kā piemēru var minēt skrejlapu ar sevišķi dzelīgu nosaukumu (krievu. val.) "Nikolajs II un pēdējais, Obmanovs, Šlisselburgas, Pētera un Pāvila, Sibīrijas bende un tā tālāk, un tā tālāk, un tā tālāk..."⁵⁶ kurā tika kritizēta Nikolaja II izcelsme, kā arī politiskā darbība. Sākoties Krievu-japāņu karam, Krievijas eseri izplatīja brošūras ar politiskām dziesmiņām, piemēram, bukletu (krievu val.) "Bēdiņa" Dziesma par Krievu-japāņu karu", kurā satīriski tika kritizēti Krievijas impērijas ārpolitiskie motīvi, bruņoto spēku stāvoklis un sociālā nevienlīdzība valstī.⁵⁷

Krievu-japāņu kara nesekmīgā norise vairoja neapmierinātību Liepājā dislocēto zemāko pakāpju militārpersonu vidū, sevišķi kuģu apkalpēs. Rezultātā līdztekus pieaugošajai pretvalstisko politisko organizāciju darbībai un iedzīvotāju neapmierinātībai ar valdības nespēju vai nevēlēšanos risināt sociālekonomiskās problēmas arī karaspēkā arvien biežāk izpaudās neapmierinātība ar dienesta apstākļiem. Arvien izteiktāk karavīri pauda nevēlēšanos tikt iesaistīti karadarbībā.

Jau 1904. gada 27. janvārī (dienā, kad sākās Krievu-japāņu karš) Liepājā, cietokšņa teritorijā, kā arī kara ostā tika atrastas 34 proklamācijas, no kurām septiņas bija krievu, 16 – lietuviešu un 11 – latviešu valodā.⁵⁸ Pēdējās divas grupas bija paredzētas kara ostas darbinīcu strādniekiem, ņemot vērā, ka vairums to strādnieku bija vietējas izcelsmes (piemēram, proklamācija

“Liepājas lietuviešu strādniekiem” lietuviešu valodā vai “Visa Rīga smird!” – latviešu valodā). Tonakt pilsētas gorodovoji divas personas – proklamāciju izplatītājus – izsekoja un aizturēja,⁵⁹ taču šādi gadījumi gan pirms revolūcijas, gan tās laikā bija reti. Acīmredzot proklamāciju izplatītāji bija pietiekami piesardzīgi, kā arī pārzināja savu darbības vietu un bieži varēja rēķināties ar apkārtējo atbalstu, jo nereti paši nāca no vides, kurā darbojās. 1904. gada 28. janvārī proklamācijas tika izsvaidītas arī dzelzceļa darbnīcās un pilsētas fabrikās,⁶⁰ savukārt jau 10. februārī kara ostā tika salasīts kopumā 101 uzsaukums karavīriem pret karu.⁶¹ Nevienā no šiem gadījumiem proklamāciju izplatītāji uz vietas netika aizturēti – spēka struktūrām netikama tendence, kas saglabājās arī visu 1905. gadu.

Vēl 1904. gada februāra un marta mīļā žandarmērijas darbinieki Liepājā veica kratīšanas pie aptuveni 40 personām, veicot arestus un bez panākumiem meklējot pagrīdes tipogrāfijas.⁶² Savukārt revolucionāri šīs spēka struktūru neveiksmes aprakstīja savos izdevumos, tādējādi spēka struktūru darbību diskreditējot. Proklamāciju izplatīšana pieauga ne tikai kara ostā, bet arī pašā pilsētā – lielajos rūpniecības uzņēmumos, darbnīcās un dažādos sabiedriskos pasākumos. Piemēram, 1904. gada 24. oktobrī pēc rīta dievkalpojuma sv. Annas baznīcā revolucionāri baznīcas apmeklētāju puli izmētāja proklamācijas un, ņemot vērā lielo cilvēku skaitu un burzmu, nemanīti pameta apkārtni.⁶³

Spēka struktūras un to darbība

Interesi par revolucionārajām organizācijām spēka struktūras sāka izrādīt faktiski vienlaicīgi ar šo organizāciju izveidi. Pirmsrevolūcijas laikā ar pret darbību revolucionārajai kustībai Liepājā un tās

tuvākajā apkārtņē nodarbojās galvenokārt policijas, žandarmērijas un robežsardzes darbinieki.

Apskatāmās tēmas kontekstā kā savās darbības jomās visaptverošākais jāmin tieši Policijas departaments. Tā atbildībā bija ne tikai sabiedriskās kārtības nodrošināšana, bet arī izlūkošana un slepenas aģentūras uzturēšana gan ārvalstīs, gan valsts iekšienē. Ārējo informāciju sākotnēji vāca sava vētie ārzemnieki, taču vēlāk šajā procesā arvien vairāk tika iesaistīti Krievijas impērijas iedzīvotāji. Ārvalstīs sevišķa uzmanība tika pievērsta Krievijas impērijas politisko emigrantu darbībai. Ar informācijas vākšanu to aprindās galvenokārt nodarbojās Krievijas impērijas pilsoņi, darbojoties tādu pašu politisko emigrantu piesegā.⁶⁴ No šīm personām Policijas departaments saņēma arī informāciju par kontrabandistiem, to sūtījumiem un maršrutiem,⁶⁵ galvenokārt no Eiropas pilsētām – Berlīnes, Bernes, Parīzes u. c., kā arī no ASV.⁶⁶

Darbu ar slepeno aģentūru organizēja un koordinēja Policijas departamenta Sevišķā nodaļa, taču Krievijas impērijā uz vietas ar aģentiem darbojās guberņu žandarmērijas pārvaldes, vēlāk arī apsardzības nodaļas jeb tā saucamās “ohrankas” (Liepājā “ohranka” tika izveidota tikai 1906. vai 1907. gadā;⁶⁷ zināms, ka Rīgā šāda nodaļa pastāvēja līdz 1911. gadam⁶⁸). Pirmsrevolūcijas laikā tika paredzēts, ka slepeno aģentūru būs iespējams izmantot ne tikai informācijas iegūšanai par revolucionāro organizāciju iekšējām norisēm, bet arī organizāciju darbību ietekmēšanai spēka struktūrām vēlamā veidā. Vairāk tika uzsvēta nepieciešamība izvērst aģentu tīklus visās impērijas lielajās pilsētās un rūpnieciskajos centros, lai panāktu rezultātus, kas mazāk balstītos uz veiksmi, vairāk uz stingru sistemātisku darbu,⁶⁹ taču, neņemot vērā dažādus mēģinājumus sekmēt aģentūru darbību, lielākais apgrūtinājums bija revolucionāro organizāciju

īstenotie pasākumi, kas bija tieši vērsti uz šādu aģentu atklāšanu.

Pieminēšanas vērts ir arī 1903. gada 20. marta Policijas departamenta Sevišķās nodaļas izplatītais cirkulārs gubernu žandarmērijas pārvalžu priekšniekiem, kurā žandarmērijas darbinieki, nopratinot slepenos aģentus, tika aicināti ievērot visus nepieciešamos drošības mērus, jo vairākkārt bija konstatēti gadījumi, kad aģenti žandarmu nolaidības dēļ tikuši kompromitēti.⁷⁰ Tāpat tika aicināts aģentus neuzrunāt žandarmērijas pārvalžu telpās, kur tiem bija iespēja satikt aizdomās turamās, novērotās vai novērojamās personas, kam acīmredzami arī iepriekš bijuši precedenti.

Policijas departaments sevišķu uzmanību pievērsa arī revolucionāru korespondencei, veicot perlustrāciju. Lai gan oficiāli korespondences perlustrācija bija pretlikumīga, tas bija viens no efektīvākajiem sabiedrības novērošanas veidiem.⁷¹ Ar to nodarbojās Policijas departamenta perlustrācijas punkti. Zināms, ka 1880. gadā Krievijas impērijā pastāvēja septiņi šādi punkti: Harkovā, Kijevā, Maskavā, Odesā, Sanktpēterburgā, Tbilisi un Varšavā. Vēlāk šādi punkti neilgi darbojās arī Kazaņā, Nižņijnovgorodā, Rīgā, Tomskā un Viļņā. Perlustrācija tika turēta lielā noslēpumā, un darbinieku vidū pastāvēja mutiska vienošanās, ka nemieru gadījumā ar to saistītie dokumenti jāiznīcina⁷² – tādējādi izskaidrojams, kādēļ tik daudzi perlustrācijas punktu dokumenti tika iznīcināti revolūcijas laikā.

Vietējā mērogā Liepājas gadījumā ir zināms, ka saskaņā ar 1891. gada 26. aprīlī Valsts padomes apstiprināto likumu "Par Liepājas pilsētas policijas štatu" šajā gadā Liepājas policijas pārvaldē skaitījās 97 darbinieki,⁷³ savukārt, kā raksta vēsturniece Dzidra Ozoliņa, līdz 1905. gadam šis skaits bija palielinājies līdz 110, kas bija par 30 darbiniekiem vairāk nekā noteikts 1891. gadā apstiprinātajā štatu sarakstā.⁷⁴

1904. gadā policijas darbību Liepājā koordinēja Liepājas pilsētas policijas pārvalde (priekšnieks barons Pāvels Fitinghofs-Šēls), kurai bija pakļauti četri pilsētas rajonu iecirkņi un atsevišķs ostas iecirknis.⁷⁵ Pilsētas policijas darbinieki jeb gorodovoji galvenokārt bija atbildīgi par sabiedriskās kārtības uzturēšanu, taču nepieciešamības gadījumā (apskatāmajā laikā arvien biežāk) sadarbojās ar žandarmērijas darbiniekiem.

Žandarmērija jeb, precīzāk – Atsevišķais žandarmu korpus, bija specializēta struktūra, kuras darbinieki bija atbildīgi par nelikumīgi sapulcējušos cilvēku izklieidēšanu, politisko noziegumu izmeklēšanu (arī karaspēka daļās) u. tml. darbībām, kuru īstenošanā Atsevišķais žandarmu korpus bija pakļauts iepriekšminētajam Iekšlietu ministrijas Policijas departamentam, savukārt personālsastāva komplektēšanas un nodrošinājuma jautājumos – Kara ministrijai.⁷⁶ Korpusu vadīja galvenā pārvalde, un tās pakļautībā bija dzelzceļa žandarmu policijas pārvaldes, apgabalu žandarmu pārvaldes, gubernu žandarmu pārvaldes u. c. atsevišķas struktūras.⁷⁷ Pirmās gubernu žandarmu pārvaldes tika izveidotas vēl 1867. gadā. To galvenie uzdevumi bija tādi paši kā Atsevišķajam žandarmu korpusam kopumā, taču 19.–20. gadsimta mijā tās arvien vairāk koncentrējās tīri uz politiska rakstura lietām.⁷⁸ Žandarmu policijas dzelzceļa pārvaldes tika izveidotas vēl 1861. gadā, un to atbildībā bija kārtības uzturēšana dzelzceļa maršrutos un dzelzceļa līnijām piegulošajās teritorijās. Lai gan oficiāli dzelzceļa žandarmu policijas pārvaldes darbinieki revolucionārās kustības apspiešanā netika iesaistīti līdz 1906. gadam,⁷⁹ daudzviet, tostarp arī Liepājā, pretdarbībā revolucionāru aktivitātēm tos iesaistīja arī agrāk.

Liepājas žandarmērijas nodaļa, kuru vadīja iepriekš minētais Kurzemes guberņas žandarmērijas priekšnieka palīgs Grobiņā un Liepājas ostā – apakšpulkvedis

A. Mezencevs, bija atbildīga par Liepājas pilsētu, Palangu, Grobiņas apriņķi un daļēji arī Aizputes apriņķi. Visas šīs teritorijas nosegšanai A. Mezencevam bija pakļauti 12 apakšvirsnieki, no kuriem 10 bija Liepājā (pieci bija pastāvīgie, pieci – piekōmandētie), bet divi – Palangā. Pirmsrevolūcijas laikā šie darbinieki sevišķi pievērsa uzmanību norisēm ostā, revolucionāriem – reemigrantiem, kā arī dažādo revolucionāro pulciņu darbībai.⁸⁰

Paralēli A. Mezenceva vadītajai nodaļai darbojās Liepājas cietokšņa žandarmu komanda un žandarmu komanda Imperatora Aleksandra III kara ostā.⁸¹ Lai gan šīs abas komandas atradās A. Mezenceva nodaļas atbildības rajonā, tās bija nepastarpināti pakļautas Kurzemes guberņas Žandarmērijas pārvaldes priekšniekam.⁸² Atsevišķi par sabiedrisko kārtību uz dzelzceļa un tam piegulošajā teritorijā Liepājas–Romnu dzelzceļa (posms no Liepājas līdz Šauļiem) un Liepājas–Aizputes dzelzceļa posmos bija atbildīga Liepājas–Romnu dzelzceļa un Liepājas–Aizputes dzelzceļa Žandarmu policijas pārvalde rotmistra Jevgēņija Kaļņicka (*Evgenij Kal'nickij*) vadībā, kas savukārt bija tieši pakļauta Minskas dzelzceļa Žandarmu policijas pārvaldei.⁸³ Tādējādi, lai gan teorētiski visas šīs apakšstruktūras bija pakļautas vienai institūcijai, administratīvie sarežģījumi un apakšstruktūru iedalījums, kas nebija atbilstošs situācijai Liepājā un tās apkārtnē, apgrūtināja žandarmērijas nodaļu savstarpējo sadarbību.

Valsts pierobežā ar pret darbību revolucionāru aktivitātēm nodarbojās Krievijas Atsevišķais robežsardzes korpus. Miera laikā tas bija Finanšu ministrijas pakļautībā, taču kara izsludināšanas gadījumā to bija paredzēts pakļaut Kara ministrijai.⁸⁴ Robežsargi galvenokārt nodarbojās ar nelegālo robežu šķērsotāju aizturēšanu, kā arī kontrabandas apkaršanu un izlūkošanu pierobežā.⁸⁵ Tiem tika uzdots sekot līdzī

organizāciju dalībniekiem, pēc iespējas robežsargus informēja gan par personu piederību konkrētai organizācijai, galamērķiem ārzemēs, kā arī grupējumiem, kas tur darbojās. Pirmsrevolūcijas gados un sevišķi revolūcijas laikā robežsardzes darbiniekiem revolucionāru kustībai tika uzdots pievērst pastiprinātu uzmanību, jo tika gaidīta paugstināta politisko emigrantu atgriešanās Krievijas impērijā.⁸⁶

Sevišķu uzmanību spēka struktūras vēl pirmsrevolūcijas gados pievērsa arī ieceļojošajiem ārzemniekiem. Sistemātiski tika ievākta un apkopota informācija par personu identitāti, uzturēšanās ilgumu, iemesliem un vietu, kā arī tika novērotas šo personu aktivitātes uzturēšanās laikā Krievijas impērijā.⁸⁷ Tāpat spēka struktūras darīja visu, lai nepieļautu nevēlamu ārzemnieku ierašanos Krievijas impērijā. Piemēram, 1901. gada novembrī Policijas departaments izplatīja cirkulāru, kurā tika uzskaitīti 310 ārzemju anarhisti, kurus tika aizliegts ielaist impērijas robežās.⁸⁸ Tiesa, aprakstoša informācija, neskaitot vārdus un uzvārdus, par šīm personām bija krietni skopāka nekā par Krievijas impērijas pilsoņiem, kas bija nonākuši spēka struktūru interešu lokā. Novērotas tika arī par dažādiem pārkāpumiem, tostarp politiskiem, amnestētās personas, kas bija ieradušās vai atgriezušās Liepājā vai tās apkārtnē.⁸⁹

Līdzīgi hierarhiski sarežģījumi kā žandarmērijā bija arī robežsardzē, kas bija visbiežāk iesaistīta pret darbībā revolucionāru kontrabandai un revolucionāru izceļošanai no Krievijas impērijas un ieceļošanai tajā. Kurzemes guberņas robežsardze bija pakļauta Atsevišķā robežsardzes korpusa 2. apgabala Rīgas brigādei. Liepājā darbojās Rīgas brigādes 3. nodaļa, atsevišķi – Liepājas nodaļa, kā arī tur bija dislocēts robežsardzes kreiseris *Straž*.⁹⁰ Taču uz dienvidiem no Liepājas, Palangā, kuras apkaimē aktīvi darbojās kontrabandistu grupas, atradās Palangas robežsardzes nodaļa,

kas bija pakļauta pavisam citai vienībai – 5. Gargždu brigādei.⁹¹

Sarežģījumus spēka struktūrās radīja arī birokrātiska rakstura nesaprašanās, tostarp problēmas ar naudas līdzekļu piešķiršanu, apgrūtinot aģentu vervēšanu un to darbības apmaksāšanu. Liepājas žandarmērijas nodaļas gadījumā, lai mazinātu naudas līdzekļu piegādes aizkavēšanās sekas, apakšpulkvedis A. Mezencevs vairākkārt bija spiests apmaksāt savas nodaļas tēriņus no personīgajiem līdzekļiem.⁹²

1902. gada 13. augusta Policijas departamenta cirkulārā impērijas guberņu žandarmērijas pārvalžu priekšniekiem atzīmēta pakāpeniska drošības situācijas pasliktināšanās – pretvalstisko pulciņu darbības pieaugums, sistemātiska nelegālās literatūras kontrabanda no ārzemēm, kā arī liela sociāldemokrātisko ideju ietekme uz strādniekiem. Kā galvenā problēma minēts fakts, ka, nelegālajiem pulciņiem veidojot ciešākus sakarus un apvienojoties lielākās organizācijās, kļuva arvien grūtāk piesaistīt tos konkrētām vietām un savlaicīgi apturēt revolucionāru darbību.⁹³ Lai ierobežotu revolucionāru mobilitāti un paaugstinātu iespējas veikt pretvalstisko aktivistu aizturēšanas arī ārpus viņu organizāciju darbības vietām, Policijas departamenta Sevišķā nodaļa gubernatoriem, pilsētu priekšniekiem, policijas pārvalžu priekšniekiem, guberņas žandarmērijas un dzelzceļa žandarmu policijas pārvaldes priekšniekiem, kā arī uz robežpunktiem sūtīja cirkulārus, kuros tika sniegta informācija par personām, kas tobrīd atradās meklēšanā, par iepriekš meklēto personu aizturēšanām, kā arī par revolucionārās kustības attīstību un revolucionāru aktivitātēm gan Krievijas impērijā, gan ārpus tās.⁹⁴ Piemēram, 1902. gada 1. februāra cirkulārā minēts, ka Kurzemes guberņas Žandarmērijas pārvalde par politiskās kontrabandas ievēšanu turēja aizdomās (Emilu) Eduardu Skubiķi, M. Valteru, Frīdrihu (Frici) Roziņu un Edvardu

Pavlovski. Viņu atklāšanas gadījumā tika uzdots viņus arestēt un nogādāt Liepājā A. Mezenceva uzraudzībā.⁹⁵

Kā jau minēts, Policijas departaments pēc iespējas izsūtīja fotokartītes un detalizētus aizdomās turamo personu aprakstus.⁹⁶ Blakus informācijai par aizdomās turamo dzīvesvietu, nodarbošanos, tautību un izcelsmi aprakstos tika sniegta arī sīka informācija par šo personu mīmiku, garīgajām un fiziskajām īpašībām – ķermeņa un sejas uzbūvi, izmaiņām sejas vaibstos runāšanas laikā, plaušu tilpumu u. c.⁹⁷ Kā piemēru var minēt M. Valtera aprakstu no 1899. gada 10. jūlija Policijas departamenta cirkulāra, kurā minēti viņa ģimenes locekļi, izglītība, nodarbošanās, augums, miesasbūve, matu krāsa, biežums un uzbūve, acu krāsa, redzes kvalitāte, balss skaļums un zobu salikums runas laikā. Šajā cirkulārā M. Valtera pamanišanas gadījumā tika noteikts viņu arestēt un nodot Vjatkas gubernatora rīcībā, informējot par to Policijas departamentu. Tāpat vērts atzīmēt, ka M. Valters tika turēts aizdomās par “sociāldemokrātiska rakstura propagandas izplatīšanu Vidzemes un Kurzemes zemnieku vidū”.⁹⁸ Šajā pašā cirkulārā līdzīgs apraksts ir atrodams arī par F. Roziņu, kuru savukārt tika uzdots nodot Sanktpēterburgas pilsētas priekšnieka rīcībā.⁹⁹

Spēka struktūras veica novērošanu arī ostā, darbnīcās un rūpniecības uzņēmumos. Oficiāli to aģenti kontrolēja strādnieku darba apstākļus, taču patiesībā to uzdevums bija atklāt un arestēt aģitatorus, pirms tie radīja nemierus.¹⁰⁰ Pēc apskatītajiem avotiem var noprast, ka tik ilgi, kamēr revolucionāru organizācijas nebija izkopusas savas darbības metodes, šo aģentu piensums pretlikumīgas darbības atklāšanā bija ievērojami lielāks. Tā, piemēram, kāds revolucionārs par savu aizturēšanas laiku atzīmēja, ka nopratināšanas laikā žandarmērijas virsnieks bijis informēts gan par privātu revolucionāru sarunu saturu,

gan arī to, kā revolucionāri bija mācījušies savstarpēji sarakstīties, izmantojot šifrus.¹⁰¹ Cietumos ziņotāji bija gan paši ieslodzītie, gan arī šķietami draudzīgie uzraugi, kas provocēja aizturētos uz nepārdomātiem izteikumiem.¹⁰² Lai ierobežotu revolucionāru darbību Liepājā, apcietinātās personas pēc iespējas tika fotografētas. Ir zināms, ka 1904. gada martā Kurzemes guberņas Žandarmērijas pārvaldei tika piešķirti līdzekļi 150 rubļu apmērā slepeno aģentu uzturēšanai un darbības nodrošināšanai, žandarmērijas apakšvirsnieku dienesta tērpiem, fotokartišu taisīšanai, ekspertīžu veikšanai un transporta pakalpojumu izmantošanai ārkārtas situāciju gadījumā. Papildu līdzekļus bija iespējams iegūt, uzrādot atskaites par iepriekšējās summas iztērēšanu.¹⁰³

Sevišķa uzmanība tika pievērsta arī revolucionārā noskaņojuma izplatībai spēka struktūru darbinieku vidū. Jau minētais E. Rolavs 1900. gada 10. decembrī rakstīja, ka iepriekš trīs cietumsargi un divi gorodovoji esot tikuši arestēti par sociālistiska rakstura literatūras lasīšanu.¹⁰⁴ Šeit jāatzīmē, ka apskatītie materiāli, konkrēti – policijas darbinieku un žandarmu ziņojumi, liecina, ka revolucionārās kustības apspiešanā iesaistīto spēka struktūru darbinieku sadarbošanās gadījumi ar revolucionāriem pirmsrevolūcijas laikā bija reti un, iespējams, dažkārt vienkārši netika konstatēti. Situācija Liepājā mainījās 1905. gadā, kad revolucionārā noskaņojuma uzplūdā sākās uzbrukumi spēka struktūru darbiniekiem, vardarbīgas sadursmes un vispārējs sabiedriskās drošības kritums Liepājā un tai piegulošajā lauku apvidū. Pastāvīga dzīvības apdraudējuma, revolucionāro ideju vai citu apstākļu iespaidā revolūcijas laikā tika novērota atsevišķu spēka struktūru darbinieku, kā arī citu iestāžu amatpersonu nolaidība vai atklāta nevēlēšanās pildīt savus pienākumus, nodrošinot labvēlīgus apstākļus revolucionāro organizāciju darbībai arī turpmāk.

Secinājumi

Kā ilustrē Liepājas piemērs, Krievijas impērijas spēka struktūru īstenotie pret darbības pasākumi sniedza tikai īstermiņa panākumus revolucionāro organizāciju darbības ierobežošanā. Līdzīgi kā citviet Krievijas impērijā, arī Liepājā revolucionārās organizācijas laika gaitā izkopa savu darbības metodiku, nodrošinot sev pietiekami labvēlīgus apstākļus sekmīgai pagrīdes darbībai. Kaut arī Liepājā aktīvo revolucionāro organizāciju mērķi bija radniecīgi, atsevišķos jautājumos, piemēram – kontrabandas pārvadāšanā un iedzīvotāju atbalsta gūšanā, tās savstarpēji konkurēja.

Spēka struktūru īslaicīgie panākumi galvenokārt balstījās uz aģentu sekmīgu darbību – gan ārvalstīs, gan uz vietas. Par pilsētas iebraucējiem, kā arī iespējamiem vietējiem revolucionāriem tika sistemātiski ievākta un impērijas līmenī starptautiskā struktūrām izplatīta informācija, kas atsevišķos gadījumos veicināja aizdomās turamo individu aizturēšanu. Taču, pieaugot revolucionāru grupu organizētībai un piesardzībai (tostarp veicot dažādas uz spēka struktūru aģentu atklāšanu vērstas darbības), spēka struktūrām pieejamās informācijas daudzums par šīm grupām kļuva arvien ierobežotāks, savukārt esošā informācija nebija pietiekama, lai spēka struktūrām nodrošinātu vēlamos rezultātus. Kā uzskatāmu spēka struktūru neveiksmi Liepājā var minēt nespēju atklāt un apturēt vietējo pagrīdes tipogrāfiju darbību un novērst revolucionāro organizāciju propagandas materiālu izplatību.

Ņemot vērā to, ka revolucionāro organizāciju būtība sakņojās neatrisinātajos Krievijas impērijas sociālajos jautājumos, spēka struktūru darbība lokālā līmenī, šajā gadījumā – Liepājā un tās apkārtnē, atstāja mazu iespaidu uz revolucionārās kustības tālāko attīstību, un atsevišķos jautājumos (kontrabanda, revolucionāru savstarpējā

korespondence, mobilitāte u. c.) radīja pretēju efektu, ļaujot vietējām revolucionāru organizācijām atklāt un izskaust trūkumus savā darbībā. Stāvokli pilsētā ievērojami pasliktināja arī Krievu-japāņu kara nesekmīgā norise, negatīvi iespaidojot tur dislocētos karavīrus un iedrošinot revolucionārus arvien aktīvāk izvērst savu darbību.

ATSAUCES UN SKAIDROJUMI

- ¹ Raksta pamatā ir autora maģistra darbs “1905. gada revolūcijas norise Liepājā: represīvo institūciju darbība” (Latvijas Universitāte, 2018), darba zinātniskais vadītājs: profesors Ēriks Jēkabsons.
- ² Šāds nosaukums kara ostai tika piešķirts saskaņā ar imperatora Nikolaja II rīkojumu 1894. gada 5. decembrī pēc viņa tēva imperatora Aleksandra III nāves.
- ³ SIGURDS ZIEMELIS (galv. red.). Latvijas revolucionāro cīnītāju piemiņas grāmata. 1. sēj. 1905.–1907. gada revolūcija. 1. daļa. Rīga 1976.
- ⁴ SIGURDS ZIEMELIS (galv. red.). Latvijas revolucionāro cīnītāju piemiņas grāmata. 1. sēj. 1905.–1907. gada revolūcija. 2. daļa. Rīga 1980.
- ⁵ KĀRLIS LANDERS. 1905. gada priekšvakarā. Maskava 1925.
- ⁶ JĀNIS BĒRZIŅŠ. Bruņotās sacelšanās problēmas Latvijas pilsētās 1905. gada revolūcijā. In: Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls 1992, Nr. 4, 74.–90. lpp.
- ⁷ JĀNIS BĒRZIŅŠ. Bruņotās sacelšanās problēmas Latvijas pilsētās 1905. gada revolūcijā (1. turpinājums). In: Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls 1993, Nr. 1, 63.–76. lpp.
- ⁸ JĀNIS BĒRZIŅŠ. Bruņotās sacelšanās problēmas Latvijas pilsētās 1905. gada revolūcijā (nobeigums). In: Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls 1993, Nr. 2, 46.–68. lpp.
- ⁹ JĀNIS BĒRZIŅŠ. Latvijas rūpniecības strādnieku dzīves līmenis. 1900–1914. Rīga 1997.
- ¹⁰ LĪGA LAPA. Kaujinieki un mežabrāļi 1905. gada revolūcijā Latvijā. Rīga 2018.
- ¹¹ VLADLEN SEMJONOVICH IZMOZIK (sost.). Zhandarmi Rossii. Sankt-Peterburg 2002.
- ¹² Latvijas Nacionālais arhīvs, Latvijas Valsts vēstures arhīvs, Rīga (turpmāk – LNA LVVA), 4569. fonds (Kurzemes guberņas Žandarmērijas pārvalde (Jelgava, Kurzemes guberņa)).
- ¹³ NIKOLAJ ALEKSANDROVICH TROJNICKIJ (red.). Pervaja vseobshhaja perepis' naselenija Rosijskoj imperii, 1897 g. t. 19. Kurljandskaja gubernija. Sankt-Peterburg 1905.
- ¹⁴ JAKOV IVANOVICH LUDMER (red.). Vsja Kurljandskaja Gubernija. Spravochno–adresnoe izdanie Kurljandskago Gubernskago Statisticheskago Komiteta. Mitava 1904.
- ¹⁵ LIDIJA MALAHOVSKA. Latvijas transporta vēsture: 19. gs. otrā puse – 20. gs. sākums. Rīga 1998, 66. lpp.
- ¹⁶ TOMS ALTBERGS. Dzelzceļi Latvijā. Rīga 2009, 9. lpp.
- ¹⁷ BRIAN MITCHELL (ed.). International Historical Statistics. 1750–2005: Europe. London 2007, p. 677.
- ¹⁸ LULIS ROZENKRANCS. Rakstu krājums par Liepājas rašanos un tirdzniecības attīstību [manuskripts]. Liepāja 1935, 284. lpp.
- ¹⁹ MALAHOVSKA, Latvijas transporta vēsture, 230. lpp.
- ²⁰ ARVEDS ŠVĀBE (galv. red.), ALEKSANDRS BŪMANIS, KĀRLIS DIŠLERS. Latviešu konversācijas vārdnīca. 12. sēj. Rīga 1935, 24062. sl.
- ²¹ JAKOV IVANOVICH LUDMER (red.). Vsja Kurljandskaja Gubernija. Spravochno–adresnoe izdanie Kurljandskago Gubernskago Statisticheskago Komiteta [Chast' vtoraia]. Mitava 1904, s. 267.
- ²² Ibidem, s. 268.
- ²³ Švābe et al., Latviešu konversācijas vārdnīca, 24062. sl.

- ²⁴ ROZENKRANCS, Rakstu krājums par Liepājas rašanos un tirdzniecības attīstību, 65.–66. lpp.
- ²⁵ LUDMER, Vsja Kurljandskaja Gubernija. [Chast' vtoraja], s. 88.
- ²⁶ KONDRATENKO. Voennij port Imperatora Aleksandra III v Libave (okonchanie). In: LEONID AMIRHANOV, VLADIMIR ANDRIENKO (red.). Citadel'. Istoricheskij al'manah 1998, No. 1 (6), s. 13.
- ²⁷ TROJNICKIJ, Pervaja vseobshhaja perepis' naselenija Rosijskoj imperii, s. VII.
- ²⁸ Pēc 1897. gada Viskrievijas tautas skaitīšanas datiem, šajā laikā Kurzemes gubernā kopumā dzīvoja 674 034 iedzīvotāji, no kuriem 518 273 (76,89%) tika pieskaitīti zemnieku kārtai, savukārt 155 761 (23,11%) – pilsētniekiem.
- ²⁹ TROJNICKIJ, Pervaja vseobshhaja perepis' naselenija Rosijskoj imperii, s. VII.
- ³⁰ Ibidem, s. 2.
- ³¹ NIKOLAJ ALEKSANDROVICH TROJNICKIJ (red.). Pervaja vseobshhaja perepis' naselenija Rosijskoj imperii, 1897 g. t. 21. Lifljandskaja gubernija. Sankt-Peterburg 1905, s. 2.
- ³² FRIEDRICH LENGER. European Cities in the Modern Era, 1850–1914. Leiden 2012, p. 69.
- ³³ LUDMER, Vsja Kurljandskaja Gubernija. [Chast' vtoraja], s. 168.
- ³⁴ LANDERS, 1905. gada priekšvakarā, 14. lpp.
- ³⁵ PAVEL GEORGIEVICH DAUGE. Revoljucija 1905–1907 gg. V Latvii. Rīga 1949, s. 10.
- ³⁶ VITĀLIJS ŠALDA. Latvijas sociāldemokrātijas organizatoriskās attīstības dažas tendences 1905. gada revolūcijā. In: 1905. gads Latvijā: 100. Pētījumi un starptautiskas konferences materiāli, 2005. gada 11.–12. janvāris. Rīga 2006, 209. lpp.
- ³⁷ MIĶELIS VALTERS. Atmiņas un sapņi. 1. Stokholma 1969, 247. lpp.
- ³⁸ DAUGE, Revoljucija 1905–1907 gg., s. 10.
- ³⁹ JĀNIS KĻAVA. Strādnieku kustības pirmie soļi Liepājā. In: Revolucionārā kustība Latvijā. Atmiņas un materiāli I. Latvijas vēstures pētišanas biedrības raksti Nr. 1. Rīga 1927, 46. lpp.
- ⁴⁰ LANDERS, 1905. gada priekšvakarā, 14. lpp.
- ⁴¹ Brošūra “Nost ar jaunajiem”. Londona. 1898. Liepājas muzejs (turpmāk – LM), 22410.
- ⁴² J. KUNDZIŅŠ. Strādnieku organizācijas nozīme. 1899. LM, 22412.
- ⁴³ Lapiņa “Atgādinājums Latviešu strādniekiem un strādniecēm” LSS. 06.1899. LM, 22404.
- ⁴⁴ LANDERS, 1905. gada priekšvakarā, 5. lpp.
- ⁴⁵ Policijas departamenta cirkulārs par gaidāmu revolucionāru atgriešanos Krievijas impērijā [krievu val.], 09.11.1902. LNA LVVA, 4569-7-3, 259. lp.
- ⁴⁶ Datumi rakstā norādīti atbilstoši Jūlija kalendāram.
- ⁴⁷ Policijas departamenta ziņojums apakšpulkvedim Aleksandram Mezencevam par nelegāla pasu biroja esamību Liepājā [krievu val.], 20.06.1903. LNA LVVA, 4569-8-44, 2.–3. lp.
- ⁴⁸ E. Rolava vēstule E. Skubiķim. 22.12.1903. LM, 22502, 1. lpp.
- ⁴⁹ Ernesta Rolava vēstule E. Skubiķim. Klaipēda. 26.12.1903. LM, 22499, 1. lpp.
- ⁵⁰ Ibidem, 3. lpp.
- ⁵¹ E. Rolava vēstule E. Skubiķim. LM, 22501, 1. lpp.
- ⁵² Ibidem, 2. lpp.
- ⁵³ Brošūra “Militārisms un strādnieku šķira”. LM, 22399.
- ⁵⁴ Lapiņa, hekt. “Liepājas strādniekiem” Liepājas LSDSO. LM, 22407.
- ⁵⁵ Lapiņa “Baltijas zemniekiem”. LM, 22409.
- ⁵⁶ Brošūra “Car”. LM, 22397.
- ⁵⁷ Brošūra ““Gorjuško” Pesnja o russko japonskoj vojne”. LM, 22401, 1. lpp.

- ⁵⁸ Liepājas cietokšņa žandarmu komandas priekšnieka ziņojums par proklamāciju izplatīšanu cietokšņa apkārtnē [krievu val.], 27.01.1904. LNA LVVA, 4569-7-221, 5. lp.
- ⁵⁹ Kurzemes guberņas Žandarmērijas pārvaldes priekšnieka palīga Grobiņas apriņķī un Liepājas ostā Aleksandra Mezenceva ziņojums par proklamāciju izplatīšanu [krievu val.], 28.01.1904. Ibidem, 18. lp. v.
- ⁶⁰ Apakšpulkveža A. Mezenceva ziņojums Atsevišķā žandarmu korpusa komandierim par proklamāciju izplatīšanu [krievu val.], 28.01.1904. Ibidem, 20. lp.
- ⁶¹ Kara ostas žandarmu komandas ziņojums A. Mezencevam par proklamāciju izplatīšanu [krievu val.], 12.02.1904. Ibidem, 71. lp.
- ⁶² Apakšpulkveža A. Mezenceva ziņojuma pielikums – Latviešu valodā izplatītās proklamācijas “Pēdējās ziņas. 3.” Tulkojums [krievu val.], [24.03.1904.]. Ibidem, 155. lp.
- ⁶³ Kurzemes guberņas Žandarmērijas pārvaldes priekšnieka palīga Grobiņas apriņķī un Liepājas ostā Aleksandra Mezenceva ziņojums par proklamāciju izplatīšanu pie Liepājas sv. Annas baznīcas, 24.09.1904. Ibidem, 419. lp.
- ⁶⁴ ZINAIDA PEREGUDOVA. Departament policii i mestnije uchrezhdenija politicheskogo roziska (1880–1917). In: Zhandarmi Rossii. Sankt-Peterburg 2002, s. 315.
- ⁶⁵ Policijas departamenta cirkulārs par gaidāmu revolucionāru atgriešanos Krievijas impērijā [krievu val.], 09.11.1902. LNA LVVA, 4569-7-3, 259. lp.
- ⁶⁶ Policijas departamenta cirkulārs par gaidāmu revolucionāra atgriešanos Krievijas impērijā [krievu val.], 20.11.1902. Ibidem, 277. lp.
- ⁶⁷ PEREGUDOVA, Departament policii i mestnije uchrezhdenija politicheskogo roziska (1880–1917), s. 306.
- ⁶⁸ Ibidem, s. 303.
- ⁶⁹ Ibidem, s. 394.
- ⁷⁰ Policijas departamenta cirkulārs ar prasību ievērot lielāku piesardzību, strādājot ar aģentiem [krievu val.], 20.03.1903. LNA LVVA, 4569-2-2, 10. lp.
- ⁷¹ ANNA MIHAJLOVNA MOJSINOVICH. Politicheskij sisk v Rossii v konce XIX – nachale XX v. Tekst lekcij. Jaroslavl' 2010, s. 34.
- ⁷² Ibidem, s. 35.
- ⁷³ Shtati i tabeli: Shtat Libavskoj gorodskoj policii. In: GEORGIJ GEORGIEVICH SAVICH (red.). Polnoe Sobranie zakonov Rossijskoj imperii. Sobranie tretie. Tom XI. Sanktpeterburg 1894, s. 21.
- ⁷⁴ DZIDRA OZOLIŅA. Liepājas pilsētas pašvaldība, 1977–1913. Rīga 1990, 252. lpp.
- ⁷⁵ LUDMER, Vsja Kurljandskaja Gubernija. [Chast' vtoraja], s. 27.
- ⁷⁶ ALEKSANDR MIHAILOVICH PLEHANOV. Otdelnij korpus zhandarmov. [In: Bolshaja rossijskaja enciklopedija]. Pieejams: https://bigenc.ru/military_science/text/2697423 (skatīts 22.01.2019.).
- ⁷⁷ MOJSINOVICH, Politicheskij sisk v Rossii v konce XIX – nachale XX v, s. 18.
- ⁷⁸ PEREGUDOVA, Departament policii i mestnije uchrezhdenija politicheskogo roziska (1880–1917), s. 302.
- ⁷⁹ Ibidem.
- ⁸⁰ Kurzemes guberņas Žandarmērijas pārvaldes priekšnieka palīga Grobiņas apriņķī un Liepājas ostā Aleksandra Mezenceva atskaite par viņa pakļautībā esošo darbinieku tēriņiem [krievu val.], 22.10.1904. LNA LVVA, 4569-2-77, 150. lp.
- ⁸¹ LUDMER, Vsja Kurljandskaja Gubernija. [Chast' vtoraja], s. 32.
- ⁸² Vēlākos avotos cietokšņa žandarmu komanda netiek pieminēta, tas, iespējams, norāda uz strukturālām pārmaiņām.
- ⁸³ LUDMER, Vsja Kurljandskaja Gubernija. [Chast' vtoraja], s. 33.

- ⁸⁴ ANDREJ ALEKSANDROVICH PLEHANOV. Otdelnij korpus pogranichnoj strazhi [In: Bolshaja rossijskaja enciklopedija]. Pieejams: https://bigenc.ru/military_science/text/2697445 (skatīts 22.01.2019.).
- ⁸⁵ BORIS STARKOV. Ohotniki na shpionov. Kontrrazvedka Rossijskoj imperii 1903–1914. Peterburg 2006, s. 119.
- ⁸⁶ PEREGUDOVA, Departament policii i mestnije uchrezhdenija politicheskogo roziska (1880–1917), s. 289.
- ⁸⁷ Informativais paziņojums Kurzemes guberņas Žandarmērijas pārvaldes priekšnieka palīgam par ārzemnieku ierašanos un aizbraukšanu, kā arī izmaiņām to sastāvā par 1902. gada martu [krievu val.], LNA LVVA, 4569-7-4, 35. lp.
- ⁸⁸ Policijas departamenta cirkulārs – ārzemju anarhistu saraksts, kuriem aizliegta iebraukšana Krievijas impērijā [krievu val.], 15.11.1901. LNA LVVA, 35-1-4, 64.–69. lp.
- ⁸⁹ Kurzemes guberņas Žandarmērijas pārvaldes priekšnieka palīga Grobiņas apriņķī un Liepājas ostā Aleksandra Mezenceva atskaite par viņa pakļautībā esošo darbinieku tēriņiem [krievu val.], 22.10.1904. LNA LVVA, 4569-2-77, 150. lp.
- ⁹⁰ LUDMER, Vsja Kurljandskaja Gubernija. [Chast' vtoraja], s. 61.
- ⁹¹ Ibidem, s. 60.
- ⁹² Kurzemes guberņas Žandarmērijas pārvaldes priekšnieka palīga Grobiņas apriņķī un Liepājas ostā Aleksandra Mezenceva atskaite par personīgo līdzekļu iztērēšanu laikā no 1904. gada 25. septembra līdz 1. novembrim [krievu val.], 1904. LNA LVVA, 4569-2-77, 157. lp.
- ⁹³ Policijas departamenta cirkulārs par revolucionāro organizāciju attīstību pēdējos gados [krievu val.], 13.08.1902. LNA LVVA, 4569-2-2, 1. lp.
- ⁹⁴ Policijas departamenta cirkulārs ar meklējamo un atrasto aizdomās turamo sarakstiem [krievu val.], 01.02.1902. LNA LVVA, 4569-7-3, 1. lp.
- ⁹⁵ Ibidem, 2. lp.
- ⁹⁶ Policijas departamenta cirkulārs – uzbrukumā Harkovas gubernatoram aizdomās turētā apraksts [krievu val.], 05.08.1902. LNA LVVA, 4569-7-3, 162. lp.
- ⁹⁷ Ibidem, 163. lp.
- ⁹⁸ Policijas departamenta cirkulāra pielikums ar meklēšanā izsludināto personu sarakstu [krievu val.], 10.07.1899. LNA LVVA, 412-2-690, 19. lp. v.
- ⁹⁹ Ibidem, 21. lp. v.
- ¹⁰⁰ ABRAHAM ASCHER. The Revolution of 1905: A Short History. Palo Alto 2004, p. 23.
- ¹⁰¹ Liepājas muzejs, LM 22500, E. Rolava vēstule E. Skubiķim. Berlīne, 10. dec. 1900. g., 1. lpp.
- ¹⁰² Ibidem, 2. lpp.
- ¹⁰³ Policijas departamenta paziņojums Kurzemes guberņas Žandarmērijas pārvaldes priekšniekam par līdzekļu piešķiršanu slepeniem tēriņiem [krievu val.], 08.03.1904. LNA LVVA, 4569-2-77, 44. lp.
- ¹⁰⁴ E. Rolava vēstule E. Skubiķim. Berlīne. 10.12.1900. LM, 22500, 2. lpp.

SUMMARY

As the Liepāja example illustrates, countermeasures taken by the security institutions of the Russian Empire resulted only in short term gains in reducing the activities of revolutionary organisations. These achievements were mainly due to successful work by agents working locally, as well as abroad. Systematically gathered information about revolutionaries in some cases ensured arrests of suspected individuals, however, as the revolutionary organisations became more organised and careful, the ability of security

institutions to obtain information about them decreased and the information available did not provide the security structures with the results that they desired. A visible example of failure by security institutions in Liepāja was their inability to uncover and stop the work of underground typographies and their incapacity to hold the spread of revolutionary propaganda.

Considering the fact that the essence of revolutionary organisations stemmed from unresolved social issues in the Russian Empire, the activities of security institutions on a local level, in this case – Liepāja and its surroundings, left only a minor impact on the further development of the revolutionary movement. It could be argued that instead in certain aspects (contraband, correspondence of revolutionaries, mobility etc.) it created the opposite effect, allowing local revolutionary organisations to refine their methods, as well as gather support among the population. The situation in Liepāja worsened with the progress of the Russo-Japanese war, leaving a negative impact on the soldiers stationed here, and encouraging revolutionaries to expand their activities.

Thus, despite systematically following the development and activities of revolutionary organisations for years, the outbreak of the revolution, consequent surge of revolutionary activity and rapidly deteriorating security situation in Liepāja and the Russian Empire in general caught the security institutions off guard. A constant lack of information and severe lack of resources to counter revolutionary activity shadowed the work of security structures throughout 1905.